

Kino ja ooper

Tiiu Levald

Mäletan oma noorusajast mitmeid vapustavaid kinoelamusi seoses ooperiga: Verdi eluloofilmid, kus kõlas Arta Florescu imeline hää, ja Carusost – Mario Lanza meil tolles ajas ennekuulmatu energialaengu ja isiksuse sarmiga hää ja olemus, ja muidugi ooperifilmid „La traviata” Teresa Stratase ja Plácido Domingoga ning Šostakovitši „Leedi Macbeth Mtsenski maakonnast” kirgliku ja jõulise Galina Višnevskajaga peaosas.

See, et nüüdne publik saab istuda kinosaalides ning osaleda samas aegruumis etendusel kahe maailma metropoli ooperiteatris – Milano La Scalas ja New Yorgi METis 200–250 kroonise piletiga, on ju ime. On selge, et kinos jõuab meieni tehnokraatlik heli, mis kinnitab tõdemust, et „elus asi on parim asi”, kuid see on paratamatus. Paljukest on siis neid ooperisõpru, kelle kukkur lubab originaalist osa saada?

Ja kindlasti on see ettevõtmine – teha otseülekandeid maailma paljude linnade kinosaalides – METi algatusena mõjutanud ooperi külastatavust; filmisõprade hulkadel polnud seni ettekujutustki, mida endast kujutab üks imelik ja keeruline nähtus, nagu seda on ooper. Idee on igal juhul positiivne ja eks meiega „Armastus kolme apelsini vastu” (S. Prokofjevi uuslavastus Estonias) sai kindlasti sellise reklaami ettevõtmiseks siit tuule tiibadesse. Eriti tänuväärne oli lavastusgrupi tegevuste näitamine: nüüd nähti igas Eestimaa nurgas, milline hulk inimesi on seotud ooperi lavaletoomisega, kui palju tööd ja vaeva on iga pisiastajal ja kuis iga liige annab endast parima, sest esietenduse tärmin on püha! Kas just kõik, mida ETV ekraanil tollel õhtul pakuti, säras professionaalsuses, on iseküsimus, kuid peamine saavutati – huvi etenduse vastu on suur. Kuna olen näinud mõlemat koosseisu ja tean, et jõudu hakkavad proovima veel Prints rollis Andres Köster ning dirigendipulti astuvad noored Risto Joost ja Mihhail Gerts, siis julgen soovitada etendust kõigile, kes otsivad ooperist uudsust ja vitamiinisüsti – lavastaja Dmitri Bertman on käivitanud kõigis tegijais parima energia!

4. II võis Nokia kontserdisaalil kuulatana Verdi „Otello” etenduse salvestust. See lavastus valmis aastal 2008 Salzburgi pidunädalateks: Viini Filharmoonikuid dirigeeris La Scala peadirigent **Riccardo Muti**, lavastas **Stephen Langridge**, osades tenor **Aleksandrs Antonenko** Otellona, sopran **Marina Poplavskaja** Desdemonana, bariton (mitte tenor, nagu kavalehel kirjas) **Carlos Álvarez** Jagona, tenor **Stephen Costello** Cassiona jpt.

Etenduse muusikaline pool vapustas. Kõigepealt orkester: loomulik perfektsus kõiges – tempod, karakterid, dünaamilised mängud. Meie publikule Tšaikovski „Padaemanda” Hermani rolli kaudu tuttav Antonenko (selles rollis rahvusoperi laval ka täna!) on arenenud tõeliseks *spinto* tenoriks

omadused olemas, pluss väga karismaatiline isiksus ja rolli maskuliinsus. Võrdväärne partner Jagona oli ka bariton Carlos Álvarez – minule lauljana täielik avastus, sealjuures äärmiselt muljetavaldava hääle energieetika; rollilahenduses oleks ehk võinud olla rohkem pooltoone.

Desdemona roll on läbi aegade olnud minu meelisobjekt, selle rolli võtmestseeni – IV vaatus „Laul pajust ja palve” – olen kuulanud lugematul arvul nii omal ajal meie lavastuse külalistelt, samuti M. Glinka ja P. Tšaikovski nimelistel konkurssidel ning helisalvestistel, ning pean ütleva, et Marina Poplavskaja rollikäsitus oli üks lummavamaid. Kogu tema olemuse loomulik kargus, figuuri hapruse juures jahmatavalt mahukas ja seejuures siredalt särav sopranikõla, karakteri ekstaas ning allaheitlikkus – kõik mahtus temasse nii loomulikult. Vaimustav!

Meie Estonia kunagisest „Otello” lavastusest, kus koorilauljana kaasa tegin, on meeltessejäänud Neemejärvi äärmiselt sugestiivne ja ergas interpretatsioon, jumalikult kõlav Aleksander Püvi ja Kalju Karaski Otello, Aino Kylvandi ja Liidia Panova Desdemona ning Jagona tippude tipp rolli kujundamisel ja häälevärvide maalimisel – Georg Ots, kelle sünnist möödub tänavu 21. märtsil 90 aastat ja keda pole meie hulgas juba 35 aastat!

Lõpetuseks ei saa vaikida veel ühest tänu Coca-Cola Plazale saadud ooperielamusest ehk Verdi „Simon Boccanegra” etendusest 6. veebruaril METis, dirigeerimas vaimustav **James Levine** ja peaosas esmakordselt baritonina laulev **Plácido Domingo**. Tõde on, et Domingo kui lummav tenor on olnud 40 aastat lugematute ooperisõprade, sealhulgas minu ebajumal. Tema interpretatsioon on olnud perfektne kõiges – olgu see Verdi, Puccini, Wagner, klassikaline Viini operett või hispaania *zarzuela*. Ta pole olnud lihtsalt tenor, vaid erakordne muusik ning vaimuselt suverään, kes on loonud omanimelise fondi noorte talentide avastamiseks ja korraldanud konkursse üle maailma.

Uskumatu oli nüüd kuulda, et selles eas suudab tenor panna baritoni pärusmaa nii säravalt kõlama! Ja muidugi oli suurim õnn suures plaanis näha, mis toimub tema silmades, näos, kogu kehakeeles, kui on käes ooperi traagiline finaali. Suur tänu!

loodumust, et „elus asi on parim asi”, kuid see on paratamatus. Paljukest on siis neid ooperisõpru, kelle kukkur lubab originaalist osa saada?

Ja kindlasti on see ettevõtmine – teha otseülekandeid maailma paljude linnade kinosaalides – METi algatusena mõjutanud ooperi külastatavust; filmisõprade hulkadel polnud seni ettekujutustki, mida endast kujutab üks imelik ja keeruline nähtus, nagu seda on ooper. Idee on igal juhul positiivne ja eks meiegi „Armastus kolme apelsini vastu” (S. Prokofjevi uuslavastus Estonias) sai kindlasti sellise reklaami ettevõtmiseks siit tuule tiibadesse. Eriti tänuväärne oli lavastusgrupi tegemiste näitamine: nüüd nähti igas Eestimaa nurgas, milline hulk inimesi on seotud ooperi lavaletoomisega, kui palju tööd ja vaeva on iga pisisajaga ja kuidas iga liige annab endast parima, sest esietenduse tärmin on pühal! Kas just kõik, mida ETV ekraanil tollel õhtul pakuti, säras professionaalsuses, on iseküsimus, kuid peamine saavutati – huvi etenduse vastu on suur. Kuna olen näinud mõlemat koosseisu ja tean, et jõudu hakkavad proovima veel Printsi rollis Andres Köster ning dirigendipulti astuvad noored Risto Joost ja Mihhail Gerts, siis julgen soovitada etendust kõigile, kes otsivad ooperist uudsust ja vitamiinisüsti – lavastaja Dmitri Bertman on käivitanud kõigis tegijais parima energia!

4. II võis Nokia kontserdisaalis kuulatana näha Verdi „Otello” etenduse salvestust. See lavastus valmis aastal 2008 Salzburgi pidunädalateks: Viini Filharmoonikuid dirigeeris La Scala peadirigent **Riccardo Muti**, lavastas **Stephen Langridge**, osades tenor **Aleksandrs Antošenko** Otellona, sopran **Marina Poplavskaja** Desdemonana, bariton (mitte tenor, nagu kavalehel kirjas) **Carlos Álvarez** Jagona, tenor **Stephen Costello** Cassiona jpt.

Etenduse muusikaline pool vapustas. Kõigepealt orkester: loomulik perfektsus kõiges – tempod, karakterid, dünaamilised mängud. Meie publikule Tšaikovski „Padaemanda” Hermani rolli kaudu tuttav Antošenko (selles rollis rahvusoperi laval ka täna!) on arenenud tõeliseks *spinto* tenoriks.

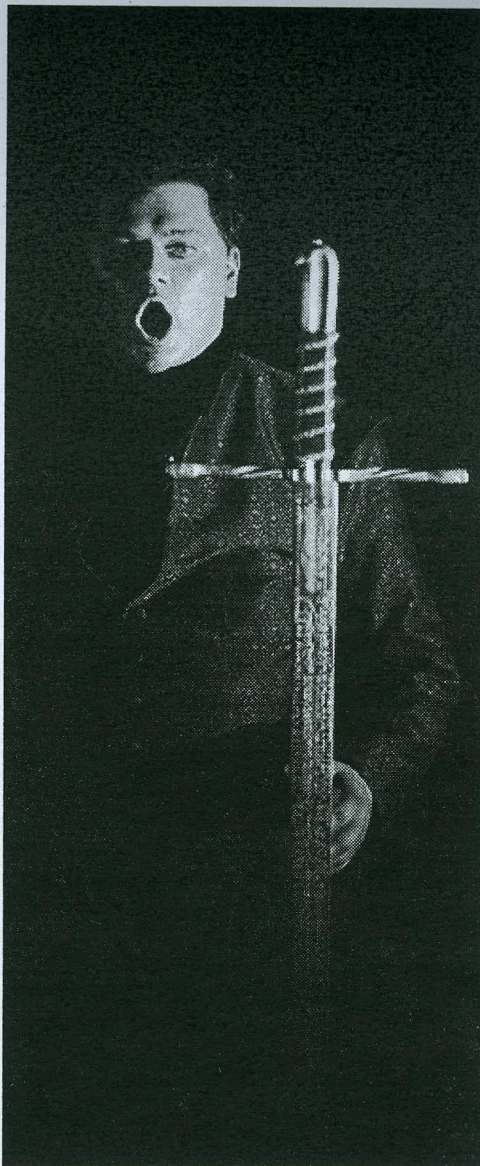
Ajaloost on teada, et Verdi soovis Otello rolli üüratu häälematerjaliga Francisco Tamagno, kuid Enrico Caruso kaasaegse tenori Lauri Volpi raamatus „Vokaalparalleelid” avaldatud Verdi kirjast kirjastaja Giulio Riccordile loeme: „Tamagno sobiks nii mõnestki seisukohast, kuid paljudel, paljudel põhjustel ta ei kõlba. Seal on laiad ja voogavad *legato*’s fraasid, milliseid tuleb esitada *mezza voce* (vaikselt), mis on temale täiesti kättesaamatu. See teeb mind üsna murelikuks.” Kuid ometi sai ebataivaliselt kõrget kasvu ja trompetina hõiskavast Tamagnost esimene Otello. Itaalia teatrid ei julgenud tükil ajal seda hirmuäratavat ooperit repertuaari võtta. Caruso, kelle hääle energia olevat ka saalide lühtreid pannud kaasa helisema, õppis küll partii ära, tegi proovi, kuid loobus siiski rollist ja müüs maha kalli rätsepa juures ömmeldud kostüümid – ka teda kummitas Tamagno, lõvina mõirgava armukadede mauri vari. Legendiks on saanud teinegi seik Tamagno ja Verdi kohtumisest – tenor küsib, miks on klaviiris kaheksakordne *piano*-märk, ning Verdi olevat vastanud: et ka rumal tenor saaks aru, et vahetevahel on vaja ka ülivaikselt laulda! Antošenkol on kõik need häälelised

kult. Vaimustav!

Meie Estonia kunagisest „Otello” lavastusest, kus koorilauljana kaasa tegin, on meeltesse jäänud Neeme Järvi äärmiselt sugestiivne ja ergas interpretatsioon, jumalikult kõlavad Aleksander Püvi ja Kalju Karaski Otello, Aino Kylvandi ja Liidia Panova Desdemona ning Jagona tippude rolli kujundamisel ja häälevärvide maalimisel – Georg Ots, kelle sünnist möödub tänava 21. märtsil 90 aastat ja keda pole meie hulgas juba 35 aastat!

Lõpetuseks ei saa vaikida veel ühest tänu Coca-Cola Plazale saadud ooperielamusest ehk Verdi „Simon Boccanegra” etendusest 6. veebruaril METis, dirigeerimas vaimustav **James Levine** ja peaosas esmakordselt baritonina laulev **Plácido Domingo**. Tõde on, et Domingo kui lummas tenor on olnud 40 aastat lugematute ooperisõprade, sealhulgas minu ebajumal. Tema interpretatsioon on olnud perfektne kõiges – olgu see Verdi, Puccini, Wagner, klassikaline Viini operett või hispaania *zarzuela*. Ta pole olnud lihtsalt tenor, vaid erakordne muusik ning vaimuselt suverään, kes on loonud omanimelise fondi noorte talentide avastamiseks ja korraldanud konkursse üle maailma.

Uskumatu oli nüüd kuulda, et selles eas suudab tenor panna baritoni pärusmaa nii säravalt kõlama! Ja muidugi oli suurim õnn suures plaanis näha, mis toimub tema silmades, näos, kogu kehakeeles, kui on käes ooperi traagiline finaali. Suur tänu!

Aleksandrs Antošenko Otellona.

PRESSIFOTO